

BARBARA HERCEG PAKŠIĆ*, IRA REŠETAR**

Odabrani aspekti prostitucije: Osobitosti, strategije i stavovi u Republici Hrvatskoj^{1, 2}

Sažetak

Uvod: Prostitucija kao jedno od najdugovječnijih društveno devijantnih oblika ponašanja, u svojoj biti nepromijenjena, u društvu se zadržala stoljećima sve do danas. Ovaj rad usredotočen je na analizu stavova hrvatskog društva prema prostituciji, uzimajući u obzir aktualni zakonodavni pristup koji je označava ilegalnom.

Pregled literature: Slično kao i u drugim europskim državama, u Hrvatskoj je prostitucija smatrana kontroverznom temom. Upravo zbog načelno neprihvatljive prirode, zakonodavstva država tijekom povijesti različito su pristupala njezinoj kontroli radi regulacije ili prohibicije. Zakonske trendove, počevši od policijskog nadzora prostitucije, tzv. reglementacije, preko abolicije do prohibicije kojom je prostitucija postala ilegalna, pratila je i Republika Hrvatska. Točnije, danas se bavljenje prostitucijom u Hrvatskoj smatra prekršajem, dok se kaznenim djelom smatraju oblici organiziranja i poticanja na prostituciju. Temeljno je pitanje treba li zadržati prohibitivan pristup.

Predmet istraživanja: Na pregled literature u ovom radu nastavlja se istraživanje razlika u stavovima prema prostituciji u skladu s različitim sociodemografskim faktorima, uz hipotezu da nema statistički značajnih razlika. Navedeno implicira očekivanja prema kojima su stavovi prema prostituciji relativno homogeni unutar populacije, neovisno o varijablama kao što su dob, spol, obrazovanje ili socioekonomski status.

Metodologija: U istraživanju koje je provedeno putem anketnog upitnika sudjelovalo je sveukupno 299 sudionika prikupljenih metodom snježne grude.

* izv. prof. dr. sc. Barbara Herceg Pakšić, Pravni fakultet, Osijek, Hrvatska.

** mag. educ. soc. et mag. educ. philol. angl. Ira Rešetar, Hrvatska.

¹ Rezultati istraživanja u ovom radu dio su diplomskog rada „Obilježja i suzbijanje prostitucije u Republici Hrvatskoj“ Ire Rešetar pod mentorstvom izv. prof. dr. sc. Barbare Herceg Pakšić.

² Ovaj rad sufinancirala je Hrvatska zaklada za znanost projektom „Hrvatsko prekršajno pravo u europskom kontekstu – izazovi i perspektive (UIP-2020-02-6482).“

Rezultati: Korištenjem postupaka deskriptivne statističke analize te inferencijalne statističke obrade dobiveni su rezultati koji upućuju na sklonost muškaraca prema većem stupnju slaganja s legalizacijom prostitucije u odnosu na žene te na pozitivniji stav većinom politički lijevo orijentiranih osoba prema legalizaciji prostitucije u odnosu na desno orijentirane te one koji ne prate politiku.

Ključne riječi: kazneno pravo, legalizacija, prostitucija, prekršajno pravo, stavovi.

1. UVOD

Od svojih početaka prostitucija se zadržala u društvu načelno neizmijenjene prirode, stoga se i ubraja u skupinu najdugovječnijih društveno devijantnih oblika ponašanja (Zorko, 2013). Tabuizirana je i negativnog konteksta, pa ne čude navodi da predstavlja problem funkcioniranja društva današnjice (Clarkson, 1939), osobito u smislu zdravstvenih, socijalnih, moralnih i ekonomskih problema. Zbog pojmovne složenosti, neizbježne su teškoće u definiranju, a osobito uslijed uske povezanosti s društvenim procesima, klasnim karakterom društva i različitim definicijama spolnosti (Živičnjak, 2018). Razna određenja mogu se svesti na transakcijski nazivnik, odnosno razmjenu seksualnih usluga za novac ili drugi oblik materijalne ili ekonomske dobiti (Derenčinović, 2004). Latinska riječ *prostituere* znači obeščaćivanje, odavanje bludu, ponižavanje i javno izvrtanje na blud (Klaić, 1987). Iz sociološke perspektive, prostitucija je oblik zanimanja u kojem pojedinac prodaje seksualne usluge te je pri tome emocionalno indiferentan i promiskuitetan (Armstrong, 1981).

U literaturi se prostitucija kategorizira prema različitim značajkama (uzrok i okolnosti, spol, dob, učestalost i trajanje, prema društvenom statusu klijenta te prema stupnju organiziranosti). Tako se, primjerice, dijeli na ritualnu, religioznu, kompenzacijsku, supstitucijsku te profesionalnu (Singer i dr., 1996, prema Zorko, 2013). Potom prema društvenom statusu klijenata – nisku (uličnu), srednju i visoku (elitnu) prostituciju (Petak, prema Zorko, 2013). Klijenti se odlučuju koristiti usluge prostitucije zbog nekoliko razloga: posjeduju nisku razinu društvenosti; prostitucija im omogućava seksualni odnos bez prethodnog upoznavanja osobe i stvaranja emocionalne povezanosti; klijent ne posjeduje moralne vrijednosti pa mu/joj odnos s prostitutkama predstavlja zabavu; imaju psihičke i/ili spolne poremećaje; u nemogućnosti su zadovoljiti seksualne apetite unutar konvencionalnog odnosa, odnosno unutar romantične veze ili braka (Zorko, 2013).

Prostitucija je oduvijek izazivala kontroverzije zbog svoje načelno neprihvatljive prirode, što je potaknulo različite pristupe njezinoj kontroli tijekom povijesti. Države su primjenjivale različite strategije kako bi je regulirale ili suzbijale. Počevši od policijskog nadzora u smislu reglementacije, preko abolicije do prohibicije kojom je prostitucija postala ilegalna. Takve zakonske trendove pratila je i Republika Hrvatska. Za razliku od Hrvatske, druge države Europske unije u posljednjih dvadeset godina implementirale su znatne političke i zakonodavne promjene kao odgovor na polemike među zakonodavnim tijelima, feminističkim organizacijama i organizacijama koje se bave zaštitom prava seksualnih radnika i radnica. Te promjene naglašavaju potrebu za novim pristupom regulaciji prostitucije koji bi više uzimao u obzir prava i potrebe svih uključenih strana te se ističe važnost kontinuirane rasprave i promjena kako bi se postigla bolja ravnoteža između zaštite ljudskih prava i regulacije javnog ponašanja (Danna, 2014, prema Krnić i sur., 2021).

Ovaj rad fokusiran je na analizu stavova hrvatskog društva prema prostituciji, uzimajući u obzir aktualni zakonodavni pristup koji je označava ilegalnom. Temeljno pitanje usmjereno je prema tomu treba li zadržati prohibitivan pristup. Konkretnije, istražuje se postoje li razlike u stavovima prema prostituciji u skladu s različitim sociodemografskim faktorima, uz pretpostavku da neće biti statistički značajnih razlika. To implicira da se očekuje da će stavovi prema prostituciji biti relativno homogeni unutar populacije, neovisno o varijablama kao što su dob, spol, obrazovanje ili socioekonomski status. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika preuzetog od Nichols (2015), uz potrebne izmjene, a sudjelovalo je sveukupno 299 sudionika. Rezultati istraživanja pružaju vrijedne uvide u društvene stavove prema prostituciji u Hrvatskoj te mogu biti osnova budućim promišljanjima i promjenama u zakonodavstvu, kao i javnoj politici na tu temu.

2. ZAKONSKA REGULACIJA PROSTITUCIJE

Zakonodavni odnos prema prostituciji varira i može uključivati širok spektar pristupa, od potpune zabrane do potpune legalizacije s određenim regulativama. Svaki ima određene prednosti i nedostatke, a odabir odgovarajućeg pristupa ovisi o društvenim, kulturnim, političkim i ekonomskim uvjetima u određenoj zemlji.

U devetnaestom i ranom dvadesetom stoljeću, dominantan europski pristup regulaciji prostitucije bio je poznat kao državna regulacija. Počeo je u Francuskoj, inicijalno je primijenjen u Parizu 1802., nakon čega ga preuzimaju i drugi francuski gradovi (Corbin, 1990, prema Dolinsek i Hearne, 2022). U tom se smislu i naziva „francuski model“ državno regulirane prostitucije, a potom su i ostale europske države implementirale slične pristupe. Taj model uključuje policijski nadzor, registraciju prostitutki i obavezne liječničke preglede na spolne bolesti, kao i različita ograničenja njihova kretanja. U Hrvatskoj, takav zakonski model provodio se i pod nazivom *reglementacija*, odnosno „propisani regulirani policijski nadzor nad javnom prostitucijom“ (Filipović, 2014, str. 142). Tijekom devetnaestog stoljeća osnovni principi državno regulirane prostitucije sve su više bili kritizirani (Dolinsek i Hearne, 2022).

Zakonske mjere provedene *reglementacijom*, posebice u segmentu nadzora i kontrole, nisu se pokazale uspješnim, a kao reakcija u devetnaestom stoljeću nastao je pokret abolicionista (Zorko, 2013; Kilvington i sur., 2001), koji su zahtijevali ukidanje i zatvaranje javnih kuća, smatrajući sustav uređene prostitucije nemoralnim, neučinkovitim, nepravednim, koji štetno djeluje na osobnu slobodu i pogoduje zloupotrebi vlasti te trgovini robljem (Filipović, 2014). Drugim riječima, abolicionisti su nastojali iskorijeniti ili barem ublažiti psihičko, fizičko, ekonomsko i općenito strukturalno nasilje nad ženama koje su se bavile prostitucijom te se njihov položaj tim mjerama pokušao poboljšati (Željko, 2016). Djelomično su uspjeli u svojem naumu, s obzirom na to da je u pojedinim zemljama državno regulirana prostitucija ukinuta, i to u dva vala: prije ili oko Prvog svjetskog rata (npr. Engleska do 1886., Norveška do 1890., sve švicarske pokrajine osim Ženeve do prijelaza stoljeća, Danska do 1906., Nizozemska do 1913.), a u drugim zemljama državna regulacija zadržana je kao pristup prostituciji još dugo nakon Drugog svjetskog rata (Francuska sve do 1946., dok su Italija i Španjolska do 1956., odnosno 1958. godine). Njemačka je nakratko ukinula državnu regulaciju 1927., ali takav je pristup prostituciji nedugo nakon toga ponovno uspostavila (Limoncelli, 2006).

Prohibicijom, odnosno kriminalizacijom, prostitucija se povezuje s kaznenim djelima prekršajima. Radi njezina smanjenja, smatra se ilegalnom (Mossman, 2007). U odnosu na aboliciju koja je dopuštala prodaju seksualnih usluga, ali zabranjivala sve uz nju povezane aktivnosti (npr. svodništvo, vođenje javnih kuća ili bordela), prohibicija ne dopušta ništa od toga (Shaver, 1985, prema Željko, 2016), zalažući se za sankcioniranje svih osoba uključenih u prostituciju, i „prodavača“ i „kupaca“ (Danna, 2014). Ipak, unatoč prohibicijskim naporima i mjerama, prostitucija je i dalje ostala prisutna u svim državama, nakon ukidanja legalizacije 1934., i to u tajnom i nezakonitom obliku (Željko, 2016).

U odnosu na prethodno navedene politike u pogledu prostitucije – prohibicijske, reglementacijske i abolicijske – danas je uobičajena podjela na model kriminalizacije (na temelju dva suprotna podmodela – kriminalizacije osoba koje nude seksualne usluge i kriminalizacije osoba koje te usluge kupuju) te model dekriminalizacije i legalizacije. U Europi dominiraju dvije politike. Prvi je švedski model ili model kriminalizacije klijenata koji prostituciju shvaća kao oblik nasilja nad ženama koji ni u kojem slučaju ne može biti dobrovoljan. Drugi je model legalizacija (kupnja, prodaja i organizacija prodaje seksualnih usluga koje odrasle osobe dobrovoljno nude), kao djelatnost koja predstavlja način zarade (rad, odnosno kao zanimanje). Karakteristike su tog pristupa snažna regulacija industrije, prije svega radi zdravlja i sigurnosti javnosti, što se može negativno odraziti na osobe koje prodaju seksualne usluge (Šipić i sur., 2022). Kao prednosti legalizacije obično se ističu prevencija spolno prenosivih bolesti, suzbijanje pojedinih kaznenih djela poput trgovanja ljudima, primjerena zaštita uključenih osoba, jasno uređenje... ipak, postoje autori koji ističu da su pružatelji/ce seksualnih usluga pod stalnom kontrolom svodnika te je razina njihove zaštite i sigurnosti niža nego prije legalizacije prostitucije (Matak i Vargek, 2012). Također, neki autori smatraju da su, uz postojeće zakonske propise, potrebne intervencije koje bi prije svega poboljšale položaj osoba koje se bave pružanjem seksualnih usluga, osobito onih na najnižoj razini. Koristeći se ciljanim psihosocijalnim programima i mjerama, trebao bi im se omogućiti izlazak iz svijeta prostitucije i pružiti podrška u pronalasku alternativnih izvora prihoda. Takav pristup mogao bi slijediti model dekriminalizacije posjedovanja droga za osobnu uporabu, koji se temelji na tretmanu i rehabilitaciji umjesto na sankcijama (Mihaljević, 2023).

2.1. Regulacija prostitucije u Hrvatskoj

Zakonski pristupi reglementacije, abolicije i prohibicije prostitucije u različitim su se razdobljima primjenjivali i u Hrvatskoj (Živičnjak, 2018). Prvotno legalna, zabranjuje se Zakonom o suzbijanju spolnih bolesti od 28. ožujka 1934., nakon čega su zatvorene sve javne kuće sukladno s Pravilnikom od 15. lipnja 1934., tako da od listopada te godine u Zagrebu više nije bilo javno toleriranih prostitutki (Zorko, 2013), ali je porasla ilegalna, tajna prostitucija.

Poslijeratno društvo Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije je „revolucionarnim seksualnim puritanizmom“ izravno utjecalo na politiku prostitucije (Radulović, 1987, str. 182., prema Radačić i Pajnik, 2017) koja se trebala ukinuti kao ostavština buržujskog društva. Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije iz 1977. inkriminirao je vrbovanje, navođenje, poticanje ili mamljenje ženskih lica na prostituciju ili sudjelovanje u predaji ženskog lica drugome radi prostitucije, bilo je kažnjivo zatvorom od minimalno

tri mjeseca do pet godina (čl. 251. st. 1.). Kazna je bila veća (zatvor od jedne do deset godina) ako je bila riječ o maloljetnom ženskom licu ili uporabi sile, prijetnje ili obmane (Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije Sl. list SFRJ 44/76-1392, 36/77-1478, 56/77-1982, 34/84-895, 37/84-933, 74/87-1743, 57/89-1441, 3/90-63.). S druge strane, bavljenje prostitucijom nije se smatralo činjenjem kaznenog djela, nego prekršajem protiv javnog reda i mira, sukladno sa Zakonom o prekršajima protiv javnog reda i mira iz 1977. koji je 1990., uz manje izmjene, bio implementiran u hrvatsko zakonodavstvo (Radačić i Pajnik, 2017). Tim Zakonom propisana je kažnjivost za dopuštanje vršenja bludničenja u prostorijama te omogućavanje, odnosno pomaganje vršenju prostitucije, kao i kažnjivost odavanja prostituciji. Kršenje potonjeg, uz zarazu spolnom bolešću i kaznu, povlačilo je i izricanje obveznog liječenja od spolne bolesti, a moguće i izricanje mjere udaljenja s područja općine (Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira ((pročišćeni tekst)) ((NN 005/1990.)).

Različiti stadiji društvenog, pa onda i pravnog odgovora u smislu kontrole prostitucije kretali su se od tolerirane, odnosno dopuštene radnje pa sve do one zabranjene. Danas se bavljenje prostitucijom smatra prekršajem, dok se kaznenim djelom smatraju oblici organiziranja i poticanja na prostituciju. Kazneni zakon sadrži dvije važne inkriminacije. Prva je unutar kaznenih djela protiv spolne slobode, prostitucija (čl. 157.). Predviđena je kazna od šest mjeseci do pet godina za poticanje ili organizaciju, odnosno omogućavanje drugome da se bavi pružanjem spolnih usluga, odnosno svodništvo. Također, kaznom od jedne do deset godina zatvora predviđeno je kažnjavanje svodnika koji bi prisiljavali, prijetili ili iskorištavali specifične okolnosti te i klijenata koji bi, znajući za takve okolnosti (teški položaj, odnos zavisnosti, zlorporaba ovlasti, obmana, prijevara i sl.), koristili spolne usluge. Zabranjeno je i oglašavanje prostitucije. Druga inkriminacija nalazi se u glavi kaznenih djela spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, podvođenje djeteta (čl. 162). Tri do dvanaest godina zatvora predviđena je kazna za svodnike koji organiziraju ili omogućavaju pružanje spolnih usluga s djetetom, a jedne do osam godina za klijente koji koriste usluge znajući da se radi o djetetu. Teže su kazne predviđene ako je riječ o takvim ponašanjima uz postojanje posebnih okolnosti djela (sila, prijetnja, obmana, prijevara, zlorporaba ovlasti, težak položaj...) Klijenti nisu kriminalizirani, osim u slučaju kada svjesno znaju da je riječ o maloljetnim osobama, žrtvama trgovine ljudima ili drugim osobama koje takve usluge nude pod prisilom (Kazneni zakon NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23.).

Može se reći da je opći stav prema prostituciji u Hrvatskoj načelno neodobravajući, odnosno prostitucija se i dalje percipira kao devijantna i negativna društvena pojava. Ipak, posljednjih godina do izražaja dolaze ideje reformi aktualnih legislativnih pozicija, poglavito u smjeru legalizacije i potencijalnih koristi ili pak kažnjavanja klijenata, a rasprave se vode i o potencijalnim koristima. Od osamostaljenja Hrvatske, iznesena su dva prijedloga izmjene Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, kojima se traži kriminalizacija klijenata u svim okolnostima (Radačić i Pajnik, 2017). Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske (MUP RH) dva je puta, 2012. i 2016., podnijelo prijedloge izmjena tog zakona radi osuvremenjivanja, u smjeru kažnjavanja klijenata, potaknuti tzv. švedskim modelom, čija je osnovna polazišna pretpostavka da je prostitucija jedan oblik nasilja nad ženama. Međutim, nije se odustalo od kažnjavanja osoba koje nude, odnosno prodaju seksualne usluge. Na temelju tih prijedloga, kažnjivost bi se odnosila i na jednokratno pružanje seksualnih usluga u bilo kojem prostoru, kao i na jednokratno nuđenje seksualnih usluga u javnosti. Time se učvršćuje stav o prostituciji kao negativnoj društvenoj pojavi, što se odnosi i na kupnju i nuđenje usluga (Šipić i sur., 2022).

3. ISTRAŽIVANJE STAVOVA O LEGALIZACIJI PROSTITUCIJE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ovaj dio rada prikazuje provedeno istraživanje o stavu hrvatskih građana prema legalizaciji prostitucije u Republici Hrvatskoj radi utvrđenja potencijalnih razlika u tom stavu s obzirom na sociodemografske čimbenike. Temeljna hipoteza bila je da se ta razlika neće statistički značajnije pokazati. Anketna pitanja preuzeta su od Nichols (2015) uz potrebne izmjene radi prikladnosti za istraživanu populaciju i podneblje.

3.1. Sudionici

Istraživanje broji ukupno 299 osoba, od kojih je 108 muškaraca i 191 žena. Većina sudionika pripada dobnoj skupini do 29 godina (89,6%), nakon čega slijedi skupina 30 – 45 godina (7%) i skupina 46 – 55 godina (3%), a najmanji broj sudionika istraživanja pripada dobnoj skupini od 56 godina i više (0,3%). U uzorku prevladavaju ispitanici sa završenim preddiplomskim/stručnim studijem (34,4%), nakon čega slijede oni sa završenim diplomskim studijem (33,4%) i srednjoškolskom razinom obrazovanja (31,4%), a najmanje je onih koji su završili doktorski studij (0,7%). S obzirom na političko opredjeljenje, najviše je onih koji ne prate politiku (49,8%), nakon čega slijede oni koji se izjašnjavaju kao većinom lijevo opredijeljeni (23,1%) i većinom desno opredijeljeni (15,7%), dok je najmanje onih sudionika koji se smatraju centristima (11,4%). Nadalje, otprilike polovica sudionika smatra se religioznim osobama (50,8%), dok su preostali sudionici (49,2%) nereligiozni. Uzimajući u obzir religijsko opredjeljenje, najviše je onih koji se identificiraju kao kršćani (68,6%), zatim oni koji smatraju da ne pripadaju nijednoj religijskoj skupini (31,1%) te naposljetku oni koji se identificiraju kao hinduisti (0,3%). S obzirom na bračni status sudionika, najviše je nevjenčanih (72,2%), nakon čega slijede sudionici koji su u suživotu s partnerom ili partnericom (16,4%), sudionici koji su vjenčani (8,4%) te sudionici koji su razvedeni (2,3%), a najmanje je udovaca ili udovica (0,7%). U korištenom uzorku, najviše je sudionika čiji su mjesečni prihodi do 400,00 € (23,4%), zatim ih slijede oni s mjesečnim prihodima u rasponu 401,00 – 800,00 € (21,4%) i oni koji su bez primanja (21,4%) te sudionici čiji se mjesečni prihodi nalaze u rasponu 801,00 – 1.200,00 € (20,1%), dok je najmanje onih čiji mjesečni prihodi pripadaju rasponu od 1.201,00 € i više (13,7%). Uzorak sudionika je prigodan.

3.2. Metodologija

Podaci su prikupljeni *online*. Osim uvodnih sociodemografskih pitanja (o spolu, dobi, završenoj razini obrazovanja, političkom te religijskom opredjeljenju sudionika, rasponu mjesečnih prihoda sudionika te bračnom statusu), obuhvaćena su pitanja o stavu prema prostituciji i osobama koje se njome bave te stavu prema legalizaciji. Ta *online* anketa sastojala se od 10 pitanja, od kojih su dva bila dihotomna, jedno pitanje uključivalo je pitanje otvorenog tipa, dok se odgovor na preostalim sedam pitanja davao na Likertovoj skali te se njima mjerio stupanj slaganja ili neslaganja s određenim tvrdnjama vezanim uz prostituciju i njezinu legalizaciju (*1 – U potpunosti se ne slažem, 2 – Ne slažem se, 3 – Niti se slažem niti se ne slažem, 4 – Slažem se i 5 – U potpunosti se slažem*).

3.2.1. Postupak

Prikupljanje podataka radi istraživanja provodilo se *online* putem *Google obrasca*. Prije početka ispunjavanja ankete, sudionici su bili upoznati s uputom o cilju i svrsi istraživanja. Također, identitet sudionika ostao je anoniman. Metodom snježne grude provedeno je prikupljanje sudionika.

3.3. Rezultati

Kako bi se testirala hipoteza, korišteni su postupci deskriptivne statističke analize, odnosno izračunane su aritmetičke sredine, standardne devijacije te frekvencije odgovora sudionika. Također, korišteni su postupci inferencijalne statističke obrade tijekom testiranja razlika među sudionicima, odnosno korištena je jednostavna analiza varijanci i t-test. U ovome radu prikazani su i objašnjeni samo rezultati koji su se pokazali statistički značajnima.

Stav prema legalizaciji prostitucije

Izračunani su deskriptivni pokazatelji općeg stava prema legalizaciji prostitucije te se pokazalo da većina sudionika istraživanja niti se slaže niti se ne slaže s legalizacijom prostitucije ($M=3.15$, $SD=1.46$). Nadalje, izračunom t-testa utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na spol sudionika, pri čemu muškarci iskazuju veći stupanj slaganja s legalizacijom prostitucije u odnosu na žene (vidi Tablicu 1.).

Tablica 1: Rezultati t- testa u testiranju razlike u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na spol (N = 299)

	spol	n	M	SD	t (df)
Prostitucija bi trebala biti legalizirana	Muško	108	3.52	1.53	3.30 (207)**
	Žensko	191	2.95	1.38	

*Legenda: t – test, df – stupnjevi slobode, ** - $p < .01$; * - $p < .05$*

Jednostavnom analizom varijanci utvrđena je statistički značajna razlika u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na političko opredjeljenje sudionika te je Scheffeevim post hoc testom utvrđena statistički značajna razlika u stavu osoba većinom lijevo orijentiranih u odnosu na većinom desno orijentirane, i u odnosu na osobe koje ne prate politiku. Osobe većinom lijevo orijentirane iskazuju veći stupanj slaganja sa stavom o legalizaciji prostitucije u odnosu na desno orijentirane i osobe koje ne prate politiku (vidi Tablicu 2.).

Tablica 2: Rezultati jednostavne analize varijance u testiranju razlike u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na političko opredjeljenje (N = 299)

Prostitucija bi trebala biti legalizirana	Većinom lijevo opredijeljen/a		Većinom desno opredijeljen/a		Centrist		Ne pratim politiku		F (df)
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
	3.71	1.19	2.79	1.64	3.06	1.52	3.03	1.45	

Legenda: F – F omjer, df – stupnjevi slobode, ** - $p < .01$; * - $p < .05$

Osim obveznih pitanja na koja su sudionici istraživanja u anketi morali odgovoriti, anketa je na kraju sadržavala neobvezno pitanje na koje su sudionici mogli, a i nisu morali odgovoriti. Ono se odnosilo na detaljnije iznošenje stava o legalizaciji prostitucije kako bi se dobio bolji uvid u stavove opće populacije. Rezultati obrade pokazali su da od 146 odgovora sudionika, 46,58% je u korist legalizacije prostitucije, 21,92% je protiv legalizacije, dok 31,5% sudionika iznosi neodređen stav prema legalizaciji prostitucije. Iz Tablice 3. mogu se vidjeti neki detaljniji odgovori sudionika istraživanja o legalizaciji prostitucije.

Tablica 3: Kategorizirani odgovori sudionika s obzirom na stav prema legalizaciji

ZA legalizaciju	NEDEFINIRAN stav	PROTIV legalizacije
<p><i>*Puno više prednosti možemo dobiti kad legaliziramo prostituciju kao društvo jer ljudi se od početka civilizacije koriste seksualnim uslugama da dobiju neku korist. U današnje vrijeme univerzalna korist je novac. Legalizacijom prostitucije samo bismo maknuli nepotrebno razdoblje veze između ljudi koji se žele okoristiti svojim tijelom radi poboljšanja svog života.</i></p> <p><i>*Prostitucija je u redu sve dok u njoj nema prinude i maloljetnih osoba. Smatram da bi legalizacija dovela do veće kontrole prostitucije, a samim time i veće zaštite za pružatelje usluga, ali i korisnike.</i></p> <p><i>*Prostitucije je bilo i bit će. Ovakve osobe koje se voljno bave time, kada se prostitucija legalizira, biti zdravstveno osigurane.</i></p>	<p><i>*Smatram da je to prljav i nemoralan posao.</i></p> <p><i>*Svatko ima pravo raditi sa svojim životom i tijelom što god želi.</i></p> <p><i>*Nikada nisam razmišljala o toj temi jer dolazim iz male sredine gdje se takve stvari ne prakticiraju i gdje se ne priča o tome. Prostitucija je sama po sebi tabu, ali ljudi to rade zbog nekih osobnih razloga i tko sam ja da im sudim.</i></p> <p><i>*Posao kao i svaki drugi, tko voli nek' izvoli.</i></p> <p><i>*Legalizacijom prostitucije postiže se veća zaštita seksualnih radnica, međutim ne smatram da se legalizacijom smanjuju problemi koji je okružuju kao što su iskorištavanje radnika, trgovanje ljudima itd.</i></p> <p><i>*Jeste li ikada vidjeli sretnu prostitutku?</i></p> <p><i>*Nisam razmišljao o tome, a kad sam pokušao razmisliti zbog ankete, nemam zaključak jer ne posjedujem ni informacije ni stavove o temi.</i></p>	<p><i>*Veliki problem u našem društvu koji je težak za praćenje i pripada sivoj zoni. Ne slažem se da bi prostitucija trebala biti legalna jer bi time bila dostupnija i opasnija za cjelokupno društvo.</i></p> <p><i>*Smatram da se legalizacijom prostitucije neće riješiti problem iskorištavanja osoba koje se time bave poput maloljetnih osoba, nego da će biti još lakše naći rupu u zakonu i prikriti zlostavljanje. Također, ako dođe do legalizacije, smatram da bi se time samo povećao broj seksualnih radnika, kako punoljetnih tako i maloljetnih, jer realno gledano ako maloljetnici još mogu kupiti alkohol i cigarete mimo zakona, moći će se baviti i prostitucijom. Mislim da Hrvatska nije dovoljno napredna zemlja da bi mogla nešto takvo legalizirati, a da bi se sve odvijalo prema zakonu.</i></p>

3.4. Rasprava

Budući da je riječ o temi koja oduvijek polarizira društvo, uobičajeno je prihvatiti da iskazani stavovi o prostituciji znatno variraju. Kad je riječ o mogućoj legalizaciji, u pravilu se ističu pripadajuće koristi kao što su oporezivanje i doprinosi državnom proračunu, jasno pravno normiranje, okvir institucionalnog i državnog nadzora, potencijalno opadanje ulične prostitucije, smanjenje i širenje spolno prenosivih bolesti uslijed pružanja zdravstvene skrbi osobama koje pružaju seksualne usluge i drugo. Osim ekonomske moći i politike država, na načine i modele legalizacije u državama utječu i kulturološki stavovi (Milivojević Antoliš i sur., 2013). Model legalizacije ponajprije počiva na društvenom dobru (Šipić i sur., 2022). Kulturni obrasci odražavaju usvojene okvire ponašanja i vrijednosnog sustava svake zajednice, odnosno shvaćanja moralnog i poželjnog socijalnog ponašanja, koje se različitim mehanizmima pokušava implementirati što, u pravilu, podrazumijeva sprečavanje i sankcioniranje devijantnosti (Matak i Vargek, 2012).

Vrijednosni stavovi vezani uz legalizaciju prostitucije dobiveni ovim istraživanjem prikazani su ranije u radu radi utvrđenja njihove povezanosti sa sociodemografskim čimbenicima. Istraživanje je počivalo na temeljnoj pretpostavci prema kojoj neće postojati statistički značajna razlika u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na spomenute čimbenike, koji su se odnosili na spol, dob, bračni status, razinu obrazovanja, prihode, političko i religijsko opredjeljenje. Ipak, dobiveni rezultati pokazali su statistički značajne razlike u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na spol i političko opredjeljenje.

Opći stav ispitanika prema legalizaciji prostitucije je neutralan. Preciznije, na temelju aritmetičke sredine, pokazala se određena tendencija prema neslaganju s legalizacijom prostitucije. U hrvatskom društvu, koje je tradicionalno pretežito katoličko, takav je rezultat bio očekivan. Štoviše, u korištenom uzorku od 299 osoba (N = 299), 50,8% sudionika odredilo se religioznom, a njih 68,6% izjasnilo se da su kršćani. U korist tih rezultata govore i istraživanja Stack i sur. (2010) te Cao i Maguire (2013), prema kojima će religiozne osobe prema prostituciji općenito imati nepovoljniji stav u odnosu na nereligiozne osobe.

Nadalje, t-testom sugerirano je na statistički značajnu razliku u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na spol sudionika, pri čemu muškarci iskazuju veći stupanj slaganja u odnosu na žene (vidi Tablicu 1.). Takvi rezultati mogu se objasniti činjenicom da su muškarci općenito u većem postotku klijenti seksualnih usluga, dok su žene one koje većinom te usluge nude. Iako su u potonjoj kategoriji prisutne osobe obaju spolova, pokazuje se da su klijenti gotovo uvijek muškog spola. Istraživanjem seksualnih praksi u SAD-u 1992. otkriveno je da je 18% muškaraca barem jednom u životu platilo za seks sa ženom, dok je samo 2% žena ikada bilo plaćeno od muškarca (Edlund i Korn, 2002). Dakle, mogući razlog zbog kojeg žene iskazuju manji stupanj slaganja s legalizacijom prostitucije u odnosu na muškarce, stoji u suosjećanju sudionica istraživanja sa ženama koje se bave prostitucijom i prema kojima bi se legalizacijom prostitucije, seksualna eksploatacija žena, nasilje nad ženama te manifestacija moći muškaraca i patrijarhalna privilegiranost muškaraca perpetuirala (Barry, 1997; Kissil i Davey, 2010, prema Krnić i sur., 2021). U prilog tome idu i dvije velike studije o trgovini robljem i prostituciji koju je provela Međunarodna koalicija protiv trgovine ženama (CATW). Seksualne radnice koje su u okviru tih studija bile intervjuirane, upozoravaju na nepostojanje razlike u stupnju njihove zaštite neovisno o zakonskoj regulaciji, odnosno legalizaciji prostitucije kojom i dalje nisu zaštićene. U Nizozemskoj, gdje je prostitucija

legalizirana, uvjeti rada žena u prostituciji nisu se znatno poboljšali – žene u prosjeku rade 14 sati na dan i primaju u prosjeku 16 klijenata. Legalizacija se često pogrešno smatra vraćanjem dostojanstva ženama, ali u praksi ona samo mijenja društvene uloge: makroi postaju poduzetnici, klijenti postaju poštovani potrošači, dok žene ostaju marginalizirane kao „prostitutke“ (Raymond, 2003, prema Timotijević, 2008). Osim toga, Stack i sur. (2010) u svojem radu izvještavaju da su muškarci općenito više tolerantni prema prostituciji nego žene. Autori Basow i Campanile (1990) također izvještavaju o većoj tendenciji žena u iskazivanju nepovoljnijeg stava prema prostituciji za razliku od muškaraca. Cao i Maguire (2013) smatraju da mogući razlog negativnijeg stava žena prema prostituciji stoji u tome što prostitucija može olakšati prevaru, odnosno nevjeru među parovima koji su u braku, u kojem je muž taj koji posjećuje prostitutke. Također, u odnosu prema seksu općenito, žene mogu biti konzervativnije od muškaraca (Basow i Campanile, 1990). Osim toga, jedna od mogućnosti jest da žene u manjem postotku nego muškarci smatraju da je prostitucija neizbježna u zadovoljavanju muškarčevih seksualnih nagona (Cotton i sur., 2002, prema Chon, 2015).

Ranije predstavljeni rezultati također prikazuju da je jednostavnom analizom varijanci utvrđena statistički značajna razlika u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na političko opredjeljenje te je Scheffeovim post hoc testom utvrđena statistički značajna razlika u stavu osoba većinom lijevo orijentiranih u odnosu na većinom desno orijentirane i u odnosu na osobe koje ne prate politiku (vidi Tablicu 2.). Dakle, kao što je i očekivano, utvrđeno je da osobe većinom lijevo orijentirane iskazuju veći stupanj slaganja sa stavom o legalizaciji prostitucije u odnosu na desno orijentirane i osobe koje ne prate politiku. Unatoč tome što se pri istraživanju polazilo od temeljne pretpostavke da neće biti statistički značajne razlike u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na sociodemografske čimbenike, kojima pripada i političko opredjeljenje, ipak rezultati upućuju na suprotno. Provedeno istraživanje od May (1999), kao i istraživanje u ovome radu, pokazalo je da oni koji se na skali političke opredijeljenosti identificiraju više liberalnima, vjerojatnije će smatrati da prostituciju treba legalizirati. Drugim riječima, one osobe koje su liberalnih političkih stavova, bit će tolerantnije prema nekonformizmu u odnosu na osobe konzervativnijih političkih stavova (Abrahamson i Carter, 1986; Bobo i Licari, 1989; Beatty i Walter, 1984; Ellison i Musick, 1993; Gay i Ellison, 1993). Dakle, osobe liberalnijih političkih stavova sklonije su izražavanju pozitivnijeg stava prema društveno kontroverznim temama kao što je legalizacija prostitucije, u odnosu na one koje se izjašnjavaju kao zagovornici političke desnice.

Osim već navedenih uvida ovog istraživanja, ono također ima svojih ograničenja. U ovome istraživanju korištena je metoda bivarijantne statističke analize, tj. odnos između dva skupa uzoraka. Točnije, istraživana je odnos sociodemografskih čimbenika i stava sudionika istraživanja prema legalizaciji prostitucije. Dakle, manjkavost ovoga istraživanja jest u tome što na temelju bivarijantne statističke analize ne možemo donositi zaključke na osnovi cijele populacije, odnosno generalizacija je u ovom slučaju upitna. Štoviše, bivarijantnom analizom ne možemo dobiti uvid u točne varijable koje utječu na ishod, odnosno različit stav sudionika prema legalizaciji prostitucije. Prema tome, istraživanje stava o legalizaciji prostitucije u Republici Hrvatskoj s obzirom na sociodemografske čimbenike uporabom multivarijantne statističke analize znatno bi se proširilo, odnosno prikazao bi se suodnos više specifičnih varijabli koje utječu na različit stav prema legalizaciji prostitucije. Isto tako, postoji mogućnost nedovoljne upoznatosti sudionika s temom prostitucije te pozitivnih i negativnih utjecaja legalizacije prostitucije, što utječe na stupanj slaganja, odnosno neslaganja s tvrdnjama kojima se mjeri stav prema legalizaciji prostitucije. Drukčije rečeno, nedovoljno poznavanje teme

negativno utječe na formiranje stava sudionika, odnosno upitne su reprezentativnost i valjanost podataka. Na kraju, kako bi se na temelju budućih istraživanja mogli donositi općeniti zaključci o odnosu sociodemografskih čimbenika sudionika i stava prema legalizaciji prostitucije, potrebno je istraživanje provesti na većem, reprezentativnijem uzorku.

4. ZAKLJUČAK

Prostitucija u hrvatskom društvu i dalje predstavlja tabu. Tome u prilog govori trajnost njezine zabrane u prekršajnom i kaznenom pravu te otpornost na aktualni društveni kontekst, ali i nedostatnost javnih raspravljanja i istraživanja u tome području. Dosadašnji prijedlozi promjene regulacije u smislu kažnjavanja klijenata nisu nikada zaživjeli. Pregledom dostupne literature o prostituciji i njezinu suzbijanju te provedenim istraživanjem o stavovima hrvatskih građana prema legalizaciji prostitucije predstavljenim u ovom radu, pokušalo se pridonijeti raspravi o mogućim izmjenama zakonske regulacije prostitucije u Republici Hrvatskoj. Isto tako, nastojalo se odgovoriti na pitanje je li se promijenio stav hrvatske javnosti o prostituciji.

Istražuje se koje varijable utječu na stav o legalizaciji prostitucije, odnosno postoji li povezanost između sociodemografskih čimbenika i stava prema legalizaciji prostitucije. Pokazalo se da je opći stav sudionika neutralan, s tendencijom prema neslaganju s legalizacijom prostitucije. Isto tako, pokazalo se da postoje statistički značajne razlike u stavu prema legalizaciji prostitucije s obzirom na dva sociodemografska čimbenika, spol i političko opredjeljenje. Drugim riječima, doznali smo da muškarci iskazuju veći stupanj slaganja s prostitucijom u odnosu na žene, što neki autori objašnjavaju općenito većom tolerancijom muškaraca prema prostituciji te konzervativnijim stavom žena o toj temi. Osim spola, drugi sociodemografski čimbenik koji se pokazao statistički značajan u testiranju odnosa prema stavu o legalizaciji prostitucije bilo je političko opredjeljenje. Kako smo i očekivali, pokazalo se da osobe koje su većinom lijevo orijentirane iskazuju veći stupanj slaganja sa stavom o legalizaciji prostitucije u odnosu na one osobe koje su većinom desno orijentirane i one koje ne prate politiku. Takvi su rezultati u skladu i s ranije provedenim istraživanjima, u kojima su osobe liberalnije političke orijentacije sklonije prihvaćanju kontroverznih društvenih tema.

Iako stavove sudionika istraživanja provedenog u okviru ovoga rada ne smatramo ekspertnim ni odlučujućim u budućim javnim političkim i zakonskim raspravama u pogledu prostitucije, ono nam ipak govori o trenutačnom mišljenju hrvatskih građana o legalizaciji prostitucije.

LITERATURA

1. Abrahamson, M., i Carter, V. J. (1986). Tolerance, Urbanism, and Region. *American Sociological Review* 51(2):287-94. <https://doi.org/10.2307/2095522> [20. 9. 2022.].
2. Armstrong, E. G. (1981). The sociology of prostitution. *Sociological Spectrum*, 1(1), 91–102. <https://doi.org/10.1080/02732173.1981.9981620> [5. 11. 2023.].
3. Barhanović, S. (2018). *Rod i prostitucija u Hrvatskoj i Švicarskoj* (Završni rad, Sveučilište u Zagrebu. Hrvatski studiji, Hrvatska). Dostupno na <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:177880> [17. 9. 2022.].

4. Basow, S., i Campanile, F. (1990). Attitudes toward prostitution as a function of attitudes toward feminism in college students: an exploratory study. *Psychology of Women Quarterly*, 14, 135–141. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1990.tb00009.x> [30. 10. 2022.].
5. Beatty, K. M., i Walter, O. (1984). Religious Preference and Practice: Reevaluating Their Impact on Political Tolerance. *Public Opinion Quarterly*, 48(1B), 318–29. <https://doi.org/10.1093/poq/48.1B.318> [21. 10. 2022.].
6. Bobo, L., i Licari, F. C. (1989). Education and Political Tolerance: Testing the Effects of Cognitive Sophistication and Target Group Effect. *Public Opinion Quarterly*, 53(3), 285–308. <https://doi.org/10.1086/269154> [19. 9. 2022.].
7. Cao, L., i Maguire, E. R. (2013). A test of the temperance hypothesis: class, religiosity, and tolerance of prostitution. *Social Problems*, 60, 188–205. <https://doi.org/10.1525/sp.2013.60.2.188> [20. 10. 2022.].
8. Chon, D. S. (2015). Gender equality, liberalism and attitude toward prostitution: Variation in cross-national study. *Journal of family violence*, 30(7), 827–838. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9713-y> [17. 8. 2022.].
9. Clarkson, F. A. (1939). History of prostitution. *Canadian medical association journal*, 41(3), 296.
10. Danna, D. (2014). Report on prostitution laws in the European Union. *Milano: Università degli Studi di Milano*, 10–13.
11. Derenčinović, D. (2004). *Uvod u kriminologiju i socijalnu patologiju s osnovama kaznenog prava*. Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
12. Dolinsek, S., i Hearne, S. (2022). Introduction: prostitution in twentieth century Europe. *European Review of History: Revue européenne d'histoire*, 29(2), 121–144. <https://doi.org/10.1080/13507486.2022.2029361> [2. 11. 2023.].
13. Edlund, L., i Korn, E. (2002). A theory of prostitution. *Journal of political Economy*, 110(1), 181–214. <https://doi.org/10.1086/324390> [15. 9. 2022.].
14. Ellison, C. G., i Musick, M. A. (1993). Southern Intolerance: A Fundamental Effect?. *Social Forces* 72(2), 379–98. <https://doi.org/10.1093/sf/72.2.379> [17. 7. 2022.].
15. Filipović, S. (2014). Reguliranje prostitucije u Osijeku na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće: Pravilnik o uređenju i nadziranju prostitucije iz 1896. i Pravilnik za bludilišta iz 1911. *Scrinia Slavonica: Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest*, 14(1), 141–158. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/130455> [13. 7. 2022.].
16. Gay, D. A., i Ellison, C. G. (1993). Religious Subcultures and Political Tolerance: Do Denominations Still Matter?. *Review of Religious Research* 34(4), 311–32. <https://doi.org/10.2307/3511970> [25. 8. 2022.].
17. Kazneni zakon (NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23.). Dostupno na <https://sredisnjikatalogrh.gov.hr/sredisnji-katalog/pravni-propisi> [19. 11. 2023.].
18. Kilvington, J., Day, S., i Ward, H. (2001). Prostitution policy in Europe: A time of change?. *Feminist Review*, 67(1), 78–93. <https://doi.org/10.1080/01417780150514510> [5. 10. 2022.].
19. Klaić, B. (1987). Prostitucija. U *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Nakladni zavod MH.
20. Krivični zakon Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (Sl. list SFRJ 44/76-1392, 36/77-1478, 56/77-1982, 34/84-895, 37/84-933, 74/87-1743, 57/89-1441, 3/90-63). (n.d.).
21. Križanić, S. (2023). *Prostitucija u Hrvatskoj i poredbenom pravu te prednosti i nedostaci njezine legalizacije* (Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu. Pravni fakultet. Katedra za kazneno pravo). Dostupno na <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:199:016469> [3. 11. 2023.].

22. Krnić, R., Adamović, M., i Radačić, I. (2021). Stavovi stručnjaka/inja o politici regulacije prostitucije u Hrvatskoj. *Politička misao*, 58(3), 182–207.
23. Limoncelli, S. A. (2006). International voluntary associations, local social movements and state paths to the abolition of regulated prostitution in Europe, 1875–1950. *International Sociology*, 21(1), 31–59. <https://doi.org/10.1177/0268580906059290> [20. 11. 2023.].
24. Matak, Š., i Vargek, A. (2012). Trgovanje ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja – utječe li legalizacija prostitucije na smanjenje trgovanja ljudima?. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 46(92), 59–80. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/98185> [9. 9. 2022.].
25. May, D. C. (1999). Tolerance of nonconformity and its effect on attitudes toward the legalization of prostitution: A multivariate analysis. *Deviant Behavior*, 20(4), 335–358. <https://doi.org/10.1080/016396299266443> [12. 9. 2022.].
26. Mihaljević, P. (2023). Prostitucija u Republici Hrvatskoj – statistički pokazatelji, specifičnosti i trendovi. *Policija i sigurnost*, 32(2/2023.), 198–222. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/clanak/437247> [2. 9. 2024.].
27. Milivojević Antoliš, L., Mihajlović, P., i Štrk, D. (2013). Prostitucija u hrvatskome prekršajnom i kaznenom pravu. *Policija i sigurnost*, 22(2/2013), 284–297.
28. Mossman, E. (2007). International approaches to decriminalising or legalising prostitution. *New Zealand: Ministry of Justice*. Dostupno na https://www.procon.org/wp-content/uploads/new_zealand_gov.pdf [15. 11. 2023.].
29. Nichols, K. E. (2015). *Public attitudes toward prostitution and sex trafficking awareness*. Dostupno na https://sophia.stkate.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1500&context=msw_papers [1. 7. 2022.].
30. Radačić, I., i Pajnik, M. (2017). *Prostitution in Croatia and Slovenia – Sex Worker's Experiences*. Zagreb: Institute of Social Sciences Ivo Pilar i The Peace Institute.
31. Stack, S., Adamczyk, A., i Cao, L. (2010). Survivalism and public opinion on criminality: a cross-national analysis of prostitution. *Social Forces*, 88, 1703–1726.
32. Stanković, N. (2017). *Kriminologija*. Brčko: Evropski univerzitet Brčko distrikt.
33. Šipić, J., Radačić, I., i Baketa, N. (2022). Prostitution Policies in Croatia: A Critical Frame Analysis. *Društvena istraživanja*, 31(2), 213–234.
34. Timotijević, M. (2008). *Prostitucija na feminističkoj političkoj agendi*. U M. Jusić (ur.), *Neko je rekao feminizam? Kako je feminizam uticao na Žene XXI veka?* (str. 206–223). Sarajevo: Sarajevo Open Centre. Dostupno na https://soc.ba/site/wp-content/uploads/2012/12/BiH_Feminizam__el-verzija.pdf [2. 9. 2024.].
35. Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira ((pročišćeni tekst) (NN 005/1990)). Dostupno na <https://sredisnjikatalogrh.gov.hr/sredisnji-katalog/pravni-propisi> [30. 10. 2023.].
36. Zorko, T. (2013). *Prostitucija u Zagrebu u prvoj polovici XX. stoljeća (do početka Drugog svjetskog rata)*. Zagreb: Biakova d.o.o.
37. Željko, D. (2016). Problem prostitucije i njezina zakonska regulacija u europskom okruženju do prve polovine 20. stoljeća. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 50(100.), 149–175. Dostupno na <https://hrcak.srce.hr/174766> [8. 10. 2022.].
38. Živičnjak, I. (2018). *Zagrebačke prostitutke početkom 20. stoljeća. Porijeklo, svakodnevni život i položaj u društvu* (Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska). Dostupno na <http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10782/1/Iris%20%C5%BDivi%C4%8Dnjak.pdf> [9. 9. 2022.].

Abstract

Barbara Herceg Pakšić*, Ira Rešetar**

Selected Aspects of Prostitution: Specificities, Strategies, and Attitudes in the Republic of Croatia

Introduction: Prostitution, as one of the most enduring forms of socially deviant behaviour, has remained largely unchanged in society for centuries, persisting to this day. This paper delves into an analysis of Croatian societal attitudes towards prostitution, considering the current legal stance that deems it illegal.

Literature review: Like in other European countries, prostitution in Croatia has been a subject of controversy. Due to its inherently unacceptable nature, various approaches to its control, ranging from regulation to prohibition, have been adopted by legislative bodies throughout history. Croatia has also followed legal trends, transitioning from the regulated supervision of prostitution to its eventual prohibition, making it illegal. Specifically, engaging in prostitution in Croatia is considered a misdemeanour, while organizing or promoting prostitution constitutes a criminal offence. The fundamental question is whether to uphold the prohibitive approach.

Objectives: Building upon a literature review, this paper explores differences in attitudes towards prostitution across various socio-demographic factors, hypothesizing that there are no statistically significant disparities. The said statement suggests an expectation of relatively uniform attitudes towards prostitution within the population, regardless of factors such as age, gender, education, or socioeconomic status.

Methods: The study, conducted through snowball sampling, involved 299 participants.

Results: Through descriptive and inferential statistical analysis, the results indicate a tendency for men to be more supportive of legalizing prostitution compared to women. Additionally, individuals leaning towards left-wing political ideologies tend to have a more positive attitude towards legalization than those leaning towards the right or those indifferent to politics.

Keywords: attitudes, criminal law, legalization, prostitution, violations.

* Associate Professor Barbara Herceg Pakšić, PhD, Faculty of Law, University of Josip Juraj Strossmayer in Osijek, Croatia.

** M. Sc. educ. soc. et mag. educ. philol. English, Ira Rešetar, Croatia.